

Uitgebreide samenvatting

Het Terrorist Finance Tracking Programme (TFTP) is kort na de aanslagen van 11 september 2001 opgezet door het United States Department of the Treasury. Onder dit programma tracht het Treasury Department terrorisme te bestrijden en te voorkomen door verdachten van terrorisme en hun financiers te identificeren, op te laten sporen en aan te laten houden. Met behulp van 'administrative subpoenas' vorderde het Treasury Department banktransactiegegevens van de Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication (SWIFT). Dit bedrijf is momenteel marktleider op het gebied van diensten voor het internationale financiële berichtenverkeer. De vorderingen waren mogelijk omdat SWIFT beschikte over een vestiging op Amerikaans grondgebied waar een back-up werd bewaard van al het betalingsverkeer, dus ook van het Europese betalingsverkeer en het andere internationale betalingsverkeer waarbij de Verenigde Staten niet betrokken waren. Het TFTP was aanvankelijk een geheim programma, maar het bestaan ervan werd in 2006 door Amerikaanse media onthuld. Dit leidde tot de nodige kritiek van het Europees Parlement en Europese autoriteiten voor gegevensbescherming, die een aantasting van de privacy van Europese burgers constateerden.

Per 1 januari 2010 heeft SWIFT een nieuwe architectuur voor het berichtenverkeer in gebruik genomen. Dat bestaat uit een Europese zone en een trans-Atlantische zone. Financieel berichtenverkeer via het SWIFT netwerk binnen de Europese Economische Ruimte en Zwitserland wordt uitsluitend binnen Europa opgeslagen (in Nederland en Zwitserland). Daarmee valt het buiten het bereik van het Amerikaanse recht. Reeds in 2007 deed het Treasury Department een reeks unilaterale toezeggingen aan de Europese Unie om tegemoet te komen aan de kritiek betreffende schending van privacy en het recht op bescherming van persoonsgegevens. Het was vervolgens de bedoeling een tijdelijke overeenkomst tussen de Europese Unie en de Verenigde Staten te sluiten over de beschikbaarstelling van banktransactiegegevens ten behoeve van het TFTP, de zogenaamde SWIFT-overeenkomst. Deze moest voor maximaal negen maanden gaan gelden. In deze periode kon dan onderhandeld worden over een meerjarige overeenkomst. De tijdelijke overeenkomst werd eind 2009 wel ondertekend, maar kon uiteindelijk niet gesloten worden aangezien het Europees Parlement op 11 februari 2010 zijn goedkeuring onthield.

De Europese Commissie heeft op 24 maart 2010 een aanbeveling met ontwerp-onderhandelingsrichtlijnen gepubliceerd. Op basis van een door de Raad verstrekt mandaat kan onderhandeld worden over een meerjarige overeenkomst. In de meerjarige overeenkomst moet rekening gehouden worden met de zorgen die het Europees Parlement eerder heeft geuit betreffende de verwerking van persoonsgegevens. In de ontwerp-onderhandelingsrichtlijnen is onder meer opgenomen dat binnen de Europese Unie een gerechtelijke autoriteit wordt aanwezen die moet beoordelen of verzoeken van het Treasury Department in overeenstemming zijn met de vereisten van de overeenkomst. Indien dit het geval is zal deze autoriteit de provider (i.e. SWIFT) opdragen, op basis van een 'push systeem', de relevante financiële data beschikbaar te stellen. Een verzoek moet nauwkeurig omschreven en proportioneel zijn, en de noodzaak van het beschikbaar stellen van de data aantonen. De persoonsgegevens in de financiële berichten mogen uitsluitend worden verwerkt met het oog op – kort gezegd – terrorismebestrijding. De overeenkomst moet

fundamentele rechten als het recht op bescherming van het privé leven en van persoonsgegevens verzekeren. Ook effectieve, niet-discriminatoire rechtsbescherming (administratief of gerechtelijk) moet verzekerd zijn. Niet-geëxtraheerde gegevens ('non-extracted data') mogen voor maximaal vijf jaar bewaard worden, waarbij jaarlijks geëvalueerd dient te worden of de data eerder gewist kunnen worden. Geëxtraheerde persoonsgegevens mogen niet langer bewaard worden dan noodzakelijk is voor het specifieke onderzoek of de specifieke vervolging.

Individueen moeten op grond van de overeenkomst onder meer een recht op toegang tot, rectificatie van en, indien van toepassing, het wissen van deze gegevens krijgen ('the right to access, rectification and erasure'). Data mining wordt expliciet verboden. De overeenkomst moet verzekeren dat informatie verkregen door het TFTP op de meest doelmatige wijze beschikbaar wordt gesteld aan de autoriteiten van de EU-lidstaten, alsmede Europol en Eurojust. De Verenigde Staten dienen zich te verplichten met de Europese Unie mee te werken indien deze laatste besluit een Europees TFTP op te zetten. De Unie zal op reguliere basis de werking en naleving van de overeenkomst evalueren en moet het recht krijgen de overeenkomst onmiddellijk te beëindigen als de Verenigde Staten de overeengekomen waarborgen schenden.